

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у проведенні діагностичних досліджень з метою виявлення та попередження емоційної депривації у дітей інтернатних закладів.

Список використаних джерел

1. Боулби Д. Создание и разрушение эмоциональных связей /Д. Боулби – М.: Академический Проект, 2004. – 232 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: Общ ред. В.Я. Пилиповского / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1986. – 422 с.
3. Винникотт Д.В. Семья и развитие личности / Д.В Винникотт. – Екатеринбург: Литур., 2004. – 400 с.
4. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии / Л.С. Выготский – СПб.: СОЮЗ, 1997 – 224 с.
5. Гошовський Я.О. Ресоціалізація депривованої особистості: [монографія] / Ярослав Гошовський. – Дрогобич: Коло, 2008. – 480 с.
6. Гошовський Я.О. Психолого-педагогічні основи ресоціалізації депривованих підлітків [Текст] / Я.О. Гошовський. – Дрогобич: [б. в.], 2008. – 480 с.
7. Франсуаза Дольто На стороне ребенка / Дольто Ф. – СПб., издательство «Петербург – XXI век» – 1997 – 289 с.
8. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу.: Евразия, 1999. – 316 с.
9. Мясичев В.Н. Личность и неврозы /В.Н. Мясичев – Изд-во Ленинградского университета, 1960. – 428 с.
10. Мухина В.С. Лишенные родительского попечительства / В.С.Мухина – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.

References

1. Boulbi D. Sozdanie i razrushenie jemocional'nyh svjazej /D. Boulbi – М.: Akademicheskij Proekt, 2004. – 232 s.
2. Berns R. Razvitie Ja-koncepcii i vospitanie: Obshh red. V.Ja. Pilipovskogo / R. Berns. – М.: Progress, 1986. – 422 s.
3. Vinnikott D.V. Sem'ja i razvitie lichnosti / D.V Vinnikot. – Ekaterinburg: Litur., 2004. – 400 s.
4. Vygotskij L.S. Voprosy detskoj psihologii / L.S. Vygotskij– SPb.: SOJuZ, 1997 – 224 s.
5. Goshovs'kyj Ja.O. Resocializacija depyvovanoi' osobystosti: [monografija] / Jaroslav Goshovs'kyj. – Drogobych: Kolo, 2008. – 480 s.
6. Goshovs'kyj Ja.O. Psychologo-pedagogichni osnovy resocializacii' depyvovanyh pidlitkiv [Tekst] / Ja.O. Goshovs'kyj. – Drogobych: [b. v.], 2008. – 480 s.
7. Fransuaza Dol'to Na storone rebenka / Dol'to F. – SPb., izdatel'stvo «Peterburg – XXI vek» – 1997 – 289 s.
8. Maslou A. Motivacija i lichnost' / A. Maslou.: Evrazija, 1999. – 316 s.
9. Mjasishhev V.N. Lichnost' i nevrozny / V.N. Mjasishhev – Izd-vo Leningradskogo universiteta, 1960. – 428 s.
10. Muhina V.C. Lishennye roditel'skogo popechitel'stva / V.C. Muhina – М.: Prosveshhenie, 1991. – 223 s.

Резюме. В статье раскрываются вопросы возникновения депривации у детей. Показано негативное влияние депривации на развитие психической сферы у детей. Констатировано, что депривированный ребенок нередко вырастает в образцовой семье, однако его умственное и особенно эмоциональное развитие может быть серьезно нарушено. Представлен портрет личности ребенка в условиях родительской депривации. Проанализированы факторы преодоления и компенсации негативных последствий депривации у детей.

Ключевые слова: родительская депривация, депривированный ребенок, материнская депривация.

Summary. It was noted that the various negative influences that occur in ordinary life situations and are accompanied by negative emotions can become a trigger for mental deprivation and its undesirable consequences. It is determined that the deprivation child often grows into a model family, but especially her mental and emotional development can be seriously disrupted. Disclosed an important role of emotional bond of the child and his mother; gap or deficit this connection leads to a variety of mental health disorders. It was found that the lacks of parental care causes serious defects in the formation of self-identity and generate a permanent experience deep emotional discomfort. It has been shown that the effects of deprivation are manifested in the fact that children are as a result of long-term unmet needs are not able to adapt to situations, normal and desirable for society as a whole. Deprivative children are inherent emotional coldness, repulsion and rejection of the other themselves.

Key words: parental deprivation, deprivative child, maternal deprivation.

УДК 159.9:316.62

І.В. ДУРКАЛЕВИЧ

СПЕЦИФІКА ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ У ЗАРОБІТЧАНСЬКИХ СІМ'ЯХ

У статті зосереджено увагу на проблемі спілкування за допомогою електронних засобів зв'язку на прикладі українських заробітчанських сімей. Опираючись на результати власних та зарубіжних досліджень, проаналізовано найтипівіші форми спілкування батьків-заробітчан з дітьми. Звернено увагу на наслідки, які

приховує у собі віртуальне спілкування, а також запропоновано рекомендації для батьків з метою профілактики загроз, які виникають за такої форми спілкування.

Ключові слова: спілкування, віртуальне спілкування, сім'я, заробітчанська сім'я, заробітчанська еміграція, молодь, ризики.

Постановка проблеми. Як зазначають дослідники міграційних процесів S.S. Chuang (С.С. Хуанг) і U.P. Gielen (У.П. Гілен) [4, с. 275]: „На початку XXI століття, міжнародна міграція стала головною силою у формуванні глобального суспільства. Ця міграція утворена силами, які як виштовхують, так і притягують особистість та сім'ї по всій земній кулі. Сім'ї мігрують з різних причин, включаючи бідність, загрозу та погані умови життя, прагнення політичної та особистої свободи, або ж вони хочуть проживати у країні, яка надає більші можливості для зростання дітей, підвищення рівня їхньої освіти та щасливого майбутнього». Подібної думки дотримуються С. Кестел і М.Дж. Міллер (S. Castels & M.J. Miller): «Масштаби нерегулярної міграції по всій земній кулі, ймовірно, ніколи не були більшими, ніж сьогодні» [3, с. 19]. На думку зарубіжних дослідників міграційної проблематики, зокрема Я. Іздебської (J. Izdebska) [14], еміграція, міграція та імміграція стає невід'ємною ознакою сучасної цивілізації.

Зростає зацікавлення зарубіжних науковців і до проблеми заробітчанської еміграції та її наслідків для функціонування сучасної сім'ї [3], [5], [7], [14]. Однак попри значний інтерес, науковці [6], [11] зазначають, що наслідки заробітчанської еміграції для життя сім'ї й надалі залишаються малодослідженими. Недослідженою ця проблематика залишається й в українському науковому дискурсі.

Явище заробітчанської еміграції не є новим і віддавна вписане в історію людства. Сьогоднішню ж заробітчанську еміграцію характеризує те, що вона дедалі рідше стосується цілих сімей. У науковій літературі підкреслюється, що на заробітчанську еміграцію віддається лише одна особа, частіше жінка [5], [11]. Аналіз соціологічних досліджень явища української заробітчанської еміграції дозволяє виокремити три її основні тенденції – масовість, жіноче обличчя та односпрямованість (див.: [10]).

Аналізуючи проблему наслідків заробітчанської еміграції батьків для функціонування сім'ї, В. Данілевіч (W. Danilewicz) [7] зазначає, що вона набуває двостороннього характеру. З одного боку, підкреслюються негативні наслідки міграційного батьківства та партнерства, а з іншого, □ домінує помірковано оптимістичний підхід, який акцентує увагу на позитивних вимірах транснаціонального батьківства. Попит багатих країн на працю жінок у сфері обслуговування призвело до значущих змін у структурі сім'ї та сприяло появі нового терміна «**транснаціональне материнство**» (*transnational mothering*) [7], [17], тобто, просторово-часової відсутності матері з приводу заробітчанської еміграції, яка передбачає залишення сім'ї у країні походження. Як зазначає В. Данілевіч, якщо мати не покидає сім'ю, то така сім'я не повинна трактуватися як «неповна», хоча й при цьому зазначає, що: «Материнство на віддалі / транснаціональне материнство в випадку жінок, які довготривалий час розлучені із сім'єю, є важким, неодноразово травматичним досвідом, що інколи призводить до захворювань» [7, с. 142]. Що ж до сучасної української заробітчанської сім'ї, то складно назвати її транснаціональною. Адже, як зазначає дослідник проблеми транснаціоналізму, С. Вертовек (S. Vertovec) «транснаціональність», у сучасному розумінні цього слова, передбачає регулярний і тривалий соціальний зв'язок» [20, с. 18] і далі: «не всіх мігрантів можна назвати транснаціональними [...] якщо говорити про практику перетину кордону: скільки?, як «часто»? у який спосіб?» [20, с. 19].

Дедалі частіше науковцями [5] підкреслюються, що і довготривала, і короткочасна (сезонна) заробітчанська розлука здійснює великий вплив на сім'ю, в тому числі негативний. Дослідниця Ц.Дж. Філіцов (С.Дж. Falicov) [11, с. 159] звертає увагу на те, що міграційні процеси у контексті глобалізації несуть у собі реляційні наслідки, які стосуються (1) нової дефініції життя сім'ї, (2) різноманітні форми стресу, які беруть свій початок ще з моменту приготування до міграції, (3) стрес, який впливає на особистість та взаємини з іншими по завершенні еміграції.

Метою статті є спроба повернути увагу до однієї з проблем, яка спостерігається у сучасних заробітчанських сім'ях – проблеми спілкування.

Завдання дослідження:

- 1) розкрити значення процесів спілкування для функціонування сім'ї;
- 2) на підставі теоретичних узагальнень та аналізу власних емпіричних досліджень висвітлити проблеми впливу довготривалої відсутності батьків з приводу заробітчанської еміграції на процес спілкування з дітьми;
- 3) вказати основні різновиди спілкування батьків-мігрантів із залишеними дітьми;
- 4) вказати рекомендації, щодо покращення процесу спілкування у сім'ях заробітчан.

Новизну дослідження вбачаємо у тому, що воно є спробою пізнання проблеми спілкування у заробітчанських сім'ях на прикладі власних та зарубіжних досліджень.

У контексті порушеної нами проблематики знаходиться проблема спілкування молоді із батьками-заробітчанами роз'єднаними внаслідок довготривалої заробітчанської еміграції батьків.

Відповідно до системного підходу до розуміння сім'ї, зміна структури сім'ї може призводити до негативних наслідків як для функціонування цілої сім'ї, так і кожного її члена зокрема. Відповідно до основних положень представників системного підходу розуміння сім'ї, зокрема М. Браун-Галковської (M. Braun-Galkowska), сім'ю слід розуміти як «структуру чи систему взаємних інтеракцій», де, «береться до уваги не лише взаємний вплив усіх членів сім'ї, але діяльність усієї системи, у якій кожна особа залежить від інших осіб

(напр. дитина залежить від матері, батька і брата) а також усіх взаємин» [2, с. 8]. Чимало науковців зазначають, що комунікативна функція сім'ї є однією із найважливіших. Так, Г. Ліберська, М. Матушевська (H. Liberska, M. Matuszewska) [16], репрезентуючи модель здорової сім'ї, стверджують, що комунікативна функція є одним із шести вимірів, який дає підставу закластифікувати сім'ю до здорової чи хворої. Модель здорової сім'ї, згідно Ліберської та Матушевської, включає:

- 1) Наявність сильного позитивного емоційного зв'язку (у діадах, тріадах і т. д.),
- 2) Наявність гармонійних, стабільних взірців діяльності та поведінки,
- 3) Спільна та еластична система цінностей,
- 4) Відносна психічна автономія,
- 5) Рівень пізнавальних процесів, який уможливилює відображення дійсності належним чином,
- 6) Ефективне спілкування.

Тож, спілкування у сім'ї є одним із ключових факторів здорової сім'ї. Подібно висловлюється й Дж. Стюарт (J. Stewart), підкреслюючи, що «існує безпосередній зв'язок між якістю комунікації та якістю життя» [18, с. 27]. «Якщо наш досвід опирається на спілкуванні на віддалі, об'єктивному та безособовому, можемо сформуватися цілком односторонньо, але якщо наше спілкування базується на близькості, як підтримуюче та міжособистісне, тоді маємо шанс розвинути потенціал людяності. Власне у такий спосіб якість нашої комунікації впливає на якість нашого життя» [18, с. 28].

Результати теоретичного дослідження. Незважаючи на зростання інформатизації суспільства, проблема спілкування у сім'ях заробітчан залишається актуальною, особливо це стосується маленьких містечок та сіл гірських районів, звідки й найчастіше емігрують українці за кордон у пошуках заробітку. Результати власних емпіричних досліджень щодо спілкування батьків-заробітчан із залишеними дітьми у країні походження, проведених на вибірці 61 підлітка (30 хлопців та 31 дівчина у віці 14-17 років) із західних теренів України (Львівська область) показали, що «домінуючим засобом зв'язку залишається телефонний (67, 2%). Натомість молодь, яка спілкувалася із батьками за допомогою інтернет-мережі сягала 13,1%, листування 1,6%. (...) Підсумовуючи, можна зазначити, що довготривала, часто нелегальна заробітчанська еміграція батьків ускладнює спілкування з дітьми у країні походження. Контакти ці є короткими, що не дозволяє на багатовимірні міжособистісні взаємини» [9, с. 246]. Відтак технологічний розвиток, який невинно змінює наше життя, не є гарантом успішного спілкування у сім'ях заробітчан. Завадою можуть бути: фінансовий аспект (рівень доходів; коштовність розмов); місце праці та проживання; різновид праці батьків.

На подібні результати натрапляємо у працях зарубіжних науковців, таких як: С. Лакома (S. Łakoma) [15], Я. Іздебська (J. Izdebska) [14], Е. Дубел (E. Dubiel) [8], К. Громадзька (K. Gromadzka) [12], А. Бласяк (A. Błasiak) [1]. У своїх працях дослідники підкреслюють значущу роль мобільних телефонів, а не інтернету, у житті емігрантів. Так, С. Лакома [15] звертає увагу на негативні наслідки телефонної комунікації у заробітчанських сім'ях, зазначаючи, що на початках еміграції між батьками-мігрантами та дітьми підтримуються контакти шляхом телефонних розмов, листів, посилок. Однак з часом ці контакти стають спорадичними та відбувається розпад сім'ї. Подібно твердить дослідниця проблеми комунікації у заробітчанських сім'ях Я. Іздебська [15]. Провівши дослідження за участю 80 мігрантів віком від 22 до 60 років, які перебували за кордоном від 3 місяців до 4 років, вона прийшла до висновку, що всі досліджувані мігранти спілкувалися зі своїми сім'ями за допомогою мобільного зв'язку, розмовляючи та висилаючи смс-повідомлення. Інтернетом користувалися лише молоді люди віком до 35 років, що становило 50% мігрантів. Іздебська приходить до висновку, що «Нові медіа, зокрема інтернет, послаблюють взаємини між старшим та молодим поколінням, натомість зміцнюють взаємини з ровесниками» [14, с. 52].

Телефонна комунікація, будучи відірваною від невербального неорального різновиду переказу (див. таб.), позбавлена глибини змісту.

Різновиди переказу

Вербальні	Оральні	Неоральні
	Слова вимовлені	Слова написані
Невербальні	Тон голосу, зітхання, крик, вокальна якість, висота	Жести, рухи, вигляд, мімічна експресія, дотик і т.п.

Джерело: Stewart J., Logan C. (2014, с. 80)

Телефонна комунікація також позбавлена такого важливого різновиду переказу, як дотик. На значення дотику у спілкуванні звертає особливу увагу науковець Дж. Хардінсон (J. Hardison) [13], підкреслюючи важливість його внутрішнього виміру. Дж. Хардінсон проводить цікаву паралель між значенням дотику, який сприяє формуванню почуття довіри у дитинстві, та його значенням у дорослому віці. Так, дотик батьків, який у дитинстві забезпечував почуття безпеки та емоційного тепла неодмінно позначиться на пристосуванні у дорослому віці. Особливо це дається взнаки у кризових ситуаціях «значущі особи часто підтримують нас на дусі як вербально, так і через дотик» [13, с. 142]. (...) «Довіра ця зростає, якщо часто нас дотикають і контакт з ними (особами) заспокоює нас та наші потреби. Засадничо такими ж є наслідки дотику упродовж подальшого життя (...)» [13, с. 143]. Е. Дубел [8], у своїх дослідженнях доходить до висновку, що смс-повідомлення та телефонні розмови є найчастішими формами спілкування подружжя, яке роз'єднане заробітчанською

еміграцією одного із них. «Ситуація, у якій контакти зводяться до коротких інформаційних речень, є безумовно перешкодою у будівництві та підтримуванні близьких взаємин» [8, с. 72]. Дослідниця К. Громадзька на підставі результатів власних досліджень звертає увагу на те, що «Телефонний зв'язок не дає можливості однозначно окреслити, як є насправді, по телефону не обговорюємо складних проблем, не говориться й про тугу та взаємини, які мають місце» [12, с. 84]. Подібно твердить А. Бласяк, підкреслюючи, що: «Емейли, смси, чи інтернет-комунікатори зазвичай переказують суху інформацію, яка має характер та форму щоденних дублюючих схем, позбавляючи її емоційно-почуттєвої глибини» [1, с. 244].

Аналіз зарубіжної літератури дає підстави стверджувати, що сучасні засоби комунікації можуть не лише підтримувати та поглиблювати взаємини, але й погіршувати їх. Відсутність невербальних елементів у процесі спілкування часто може бути причиною конфліктів та непорозумінь.

Роблячи віднесення до напрацьовань зарубіжних науковців, варто вказати на низку рекомендацій, а саме:

- 1) сталий ритм приїздів та повернень [8, с. 73];
- 2) підтримування безпосередніх контактів [8, с. 73];
- 3) постійний контакт з дитиною завдяки засобам телефонної комунікації. Згідно К. Громадзької: «Батьки повинні проявляти зацікавлення дитиною через постійний телефонний зв'язок», оскільки «спорадичні контакти ведуть до прохолоди у стосунках» [12, с. 84];
- 4) необхідно встановлювати та підтримувати контакти на всі можливі способи та бути щирим з рідними. Як слушно зауважує А. Бласяк, «Йдеться не лише про те, щоб переказати інформацію «що відбувається», але також широко ділитися своїм досвідом, почуттями, переживаннями, рефлексіями та очікуваннями» [1, с. 245].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На основі аналізу праць зарубіжних науковців та власних результатів досліджень приходимо до висновку, що домінуючою формою віртуального спілкування у заробітчанських сім'ях залишається телефонне спілкування. Науковий аналіз цієї проблеми допоміг збагнути специфіку функціонування заробітчанських сімей та зрозуміти значення комунікативної функції для збереження здорової сім'ї. Довготривала просторова дистанція між членами сім'ї та спілкування, яке часто зводиться до використання засобів телефонної комунікації й смс-повідомлень може призвести до погіршення взаємин між членами сім'ї та спричинитися до появи конфліктів, що нерідко зумовлено нерозумінням контексту, відсутністю невербальної інформації, недостатністю часу. Подальші наукові пошуки варто спрямувати у річище, пов'язане із формулюванням рекомендацій та ефективних методів праці із заробітчанськими сім'ями з метою профілактики появи негативних явищ.

Список використаних джерел

1. Błasiak A. Funkcjonowanie rodziny, a czasowa emigracja zarobkowa rodziców // *Pedagog i pracownik socjalny wobec wyzwań współczesności* / A. Błasiak, E. Dybowska, N. Piękała (red.). – Kraków: Wydawnictwo WAM, 2012. – S. 236-246.
2. Braun-Gałkowska M. Psychologiczna analiza systemów rodzinnych zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa / M. Braun-Gałkowska – Lublin: TN KUL, 1992. – 198 s.
3. Castles S., Miller M.J. Migracje we współczesnym świecie. / S. Castles, M.J. Miller – Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2011. – 422 s.
4. Chuang S.S., Gielen U.P. Understanding Immigrant Families From Around The World: Introduction to the Special Issue / S.S. Chuang, U.P. Gielen // *Journal of Family Psychology*. – 2009. – №23(3). – P. 275-278.
5. Chuchra M., Sobieszek M. Małżeństwo i rodzina w sytuacji rozłąki z powodu migracji zarobkowej // *Wartości i dobro rodziny* / J. Jęczeń, M. Stepulak (red.). – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011. – S. 247-263.
6. Clark R.L., Glick J.E., Bures R.M. Immigrant Families Over the Life Course: Research Directions and Needs // *Journal of Family Issues*. – 2009. – № 30 (6). – P. 852-872.
7. Danilewicz W. „Rodzicielstwo na odległość”, czyli między pedagogiczną normatywnością a rodzinną codziennością // *Rodzina w mediach. Media w rodzinie* / M. Sitarczyk (red.). – Warszawa: Difin, 2013. – S. 131-147.
8. Dubiel E. Praca rodziców za granicą jako czynnik ryzyka dezintegracji rodziny // *Rodzicielstwo w sytuacji dezorganizacji rodziny i możliwości wspomaganie rodziców* / J. Brągiel, B. Górnicka (red.). – Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2014. – S. 61-73.
9. Durkalewych I. Emocjonalna atmosfera rodziny w percepcji ukraińskiej młodzieży z rodzin emigrantów zarobkowych / I. Durkalewych // *Roczniki Nauk o Rodzinie*. – 2013. – Tom 5. – № 60. – S. 239-260.
10. Durkalewych I. Zarówno tu, jak i tam? Ku problemowi współczesnego macierzyństwa transnarodowego // *Wychowanie. Profilaktyka. Terapia. Szanse i zagrożenia* / M. Boczkowska, E. Tymoszyk, P. Zielińska (red.). – Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2012. – S. 115-129.
11. Falicov C.J. Working With Transnational Immigrants: Expanding Meanings of Family, Community, and Culture, *Family Process*. – 2007. – № 46 (2). – P. 157-171.
12. Gromadzka K. Sytuacja życiowa dzieci w rodzinach rozłączonych // *Wspólnoty z perspektywy edukacji międzypokoleniowej* / J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, M. Sobieckiego (red.). – Białystok: Trans Humana, 2009. – S. 79-91.
13. Hardison J. Polepszanie związków interpersonalnych przez dotyk // *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej* / J. Stewart (red.); (tłum. J. Suchecki). – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2014. – S. 141-148.

14. Izdebska J. Postrzeganie przez migrantów wspólnotowości domu rodzinnego // Wspólnoty z perspektywy edukacji międzykulturowej / J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, M. Sobeci (red.). – Białystok: Trans Humana, 2009. – S. 44-53.
15. Łakoma S. Rodzina dysfunkcyjna – przyczyny i ich charakterystyka, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 2014. – № 7. – S. 20-28.
16. Liberska H., Matuszewska M. Modele funkcjonowania rodziny. Style wychowania // Psychologia rodziny / I. Janicka, H. Liberska (red.). – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2014. – S. 115-138.
17. Parreñas R.S. Transnational Mothering: A Source of Gender Conflicts in the Family // North Carolina Law Review. – 2010. – № 88. – P. 1825-1856.
18. Stewart J. Idea książki // Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej / J. Stewart (red.); (tłum. J. Suchecki). – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2014. – S. 24-34.
19. Stewart J., Logan C. (2014), Komunikowanie się werbalne // Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej / J. Stewart (red.); (tłum. J. Suchecki). – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2014. – S. 80-104.
20. Transnarodowość / S. Vertovec – Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012. – 212 s.

References

1. Błasiak A. The functioning of the family, and the temporary emigration of parents // Educator and a social worker to the contemporary challenges / A. Błasiak, E. Dybowska, N. Piłkuła (ed.). – Krakow: WAM, 2012. – P. 236 -246.
2. Braun-Gałkowska M. Psychological analysis of family systems that are satisfied or dissatisfied with the marriage / M. Braun-Gałkowska – Lublin: TN KUL, 1992. – 198 p.
3. Castles S., Miller M.J. Migration in the modern world. / S. Castles, M.J. Miller – Warsaw: PWN Publishing House, 2011. – 422 p.
4. Chuang S.S., Gielen U.P. Understanding Immigrant Families From Around The World: Introduction to the Special Issue / S.S. Chuang, U.P. Gielen // Journal of Family Psychology. – 2009. – №23(3). – P. 275-278.
5. Chuchra M., Sobieszek M. Marriage and family in the event of migrant separation // Values and family well-being / J. Jęczeń, M. Stepulak (ed.). – Lublin: KUL Publisher, 2011. – P. 247-263.
6. Immigrant Families Over the Life Course: Research Directions and Needs / R.L. Clark, J.E. Glick, R.M. Bures // Journal of Family Issues. – 2009. – № 30 (6). – P. 852-872.
7. Danilewicz W. "Parenting from a distance", between the pedagogical normativity and everyday family leaving / W Danilewicz // Family in the media. Media in the family / Sitarczyk M. (ed.). – Warsaw: Difin, 2013. – P. 131-147.
8. Dubiel E. Parents' working abroad as a risk factor for the disintegration of the family // Parenting in situations of family disorganization and capabilities assist parents / J. Brągiel, B. Górnicka (ed.). – Opole: Opole University Press, 2014. – P. 61-73.
9. Durkalevych I. The emotional atmosphere of the family in the perception of Ukrainian youth from migrant workers families / I. Durkalevych // Annals of Family Studies. – 2013. – Volume 5. – № 60. – P. 239-260.
10. Durkalevych I. Both here and there? Towards the problem of modern transnational motherhood // Education. Prevention. Therapy. Opportunities and threats / M. Boczkowska, E. Tymoszuik, P. Zielinska (eds.). – Krakow: Publishing House "Pulse", 2012. – P. 115-129.
11. Falicov C.J. Working With Transnational Immigrants: Expanding Meanings of Family, Community, and Culture, Family Process. – 2007. – № 46 (2). – P. 157-171.
12. Gromadzka K. Situation of children living in divorce families // Community disconnected from the perspective of intergenerational education / J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, M. Sobeci (ed.). – Białystok: Trans Humana, 2009. – P. 79-91.
13. Hardison J. Improving interpersonal relationships through touch // Bridges Not Walls. Book about Interpersonal Communication / J. Stewart (Ed.); (Trans. J. Suchecki). – Warsaw: PWN SA, 2014. – P.141-148.
14. Izdebska J. Perception of communalism of family home by migrants // Community from the perspective of intercultural education / J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, M. Sobeci (ed.). – Białystok: Trans Humana, 2009. – P. 44-53.
15. Łakoma S. Dysfunctional family – causes and characteristics / S. Łakoma // Problems of Social and Educational. – 2014. – № 7. – P. 20-28.
16. Liberska H., M. Matuszewska Models of family functioning. Parenting styles // Psychology of the family / I. Janicka, H. Liberska H. (ed.). – Warsaw: PWN, 2014. – P. 115 – 138.
17. Parreñas R. S. Transnational Mothering: A Source of Gender Conflicts in the Family // North Carolina Law Review. – 2010. – № 88. – P. 1825-1856.
18. Stewart J. The idea of the book // Bridges Not Walls. Book about Interpersonal Communication / J. Stewart (ed.); (Trans. J. Suchecki). – Warsaw: PWN SA, 2014. – P. 24-34.
19. Stewart J., Logan C. Verbal communication // Bridges Not Walls. Book about Interpersonal Communication / J. Stewart (ed.); (Trans. J. Suchecki). – Warsaw: PWN SA, 2014. – P. 80-104.
20. Vertovec S. Transnationality. / S. Vertovec – Krakow: Jagiellonian University Press, 2012. – 212 p.

Резюме. В статті розглядається проблема об'єднання з допомогою електронних засобів зв'язу на прикладі членів родин українських трудових емігрантів. Спираючись на результати власних і зарубіжних досліджень, проаналізовані типові форми об'єднання емігрантських батьків з дітьми. Звернуто увагу на наслідки, які несе в собі віртуальне об'єднання, а також запропоновано рекомендації для батьків з метою профілактики загроз, які виникають при такій формі об'єднання.

Ключові слова: об'єднання, віртуальне об'єднання, родина, родина трудових емігрантів, трудова еміграція, молодь, ризики.

Summary. The article focuses on the problem of communication by electronic means of communication on the example of Ukrainian labour migrant families. There are references to the research results of modern foreign scholars who study the issue of communication via electronic media in the labour migrant families such as S. Łakoma, J. Izdebska, E. Dubiel. In the article, there are presented short results of our own empiric studies conducted on the 61 teenagers (31 girls and 30 boys) at the age of 14-17, who have been brought up in temporarily incomplete type of family (labour migrant parents), from western parts of Ukraine (Lviv region), the aim of which is to show the specifics of electronic communication between parents and their children. Based on the results of their own, as well as foreign studies, the most common form of communication between parents of children of migrant workers is analyzed. The analysis of my research allowed me to present that the main form of virtual interaction between parents of children of migrant workers is phone calls communication. Attention is paid to the consequences that hide themselves in virtual communication, and the recommendations for parents are provided, to prevent threats posed by this form of communication.

Key words: communication, virtual communication, family, labour migrant family, migrant emigration, youth, risk.

УДК 159.9:[331.54:81'25]

Е.Е. ІВАШКЕВИЧ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФАХІВЦЕМ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

В статті проаналізовано особливості здійснення фахівцем синхронного перекладу. Окреслено теорії та підходи (в межах яких пропонується визначення значення та смислу), важливі для розуміння сутності перекладацької діяльності, зокрема: теорію значень і смислів Д.О. Леонтьєва, а також людиноцентричний підхід, описаний в парадигмі раціогуманістичної перспективи, на засадах якої будує свої дослідження Г.О. Балл. Зазначено, що наведені Д.О. Леонтьєвим можливі варіанти співвіднесення сенсу життя та усвідомленої активності суб'єкта діяльності (неусвідомлена задоволеність, неусвідомлена незадоволеність, усвідомлена незадоволеність, усвідомлена задоволеність, ситуація витіснення сенсу життя), на нашу думку, найбільшою мірою ампліфікуватимуть успішність (відповідність функціональному аналогу) здійснення фахівцем перекладацької діяльності.

Ключові слова: перекладацька діяльність, синхронний переклад, значення, смисли, сенс життя, витіснення сенсу життя.

Постановка проблеми. Образ світу як інтегральна структура бачення світу найбільш цілісно виявляється в системі значень актуальних діяльностей. Тобто, мовою образу світу стають поняття, конструкції діяльності, яку виконує суб'єкт.

У нашому випадку мова йде про перекладацьку діяльність, отже, виокремлення та моделювання конструкцій образу світу мають ґрунтуватися на виявленні стосунків суб'єкта з відповідними для даної діяльності об'єктами та ситуаціями. Ці умови дозволяють експериментально побудувати парадигмальну модель образу світу. Змістова модель образу світу дозволяє розкрити та здійснити аналіз простору відносин суб'єкта щодо значущих об'єктів діяльності: людей, ситуацій та ін. Тим самим постає можливим розгляд різних складових образу світу: категорій, настановлень, смислової та мотиваційної сфер діяльності. Зокрема, М.М. Букарева [2] зазначає, що студенти приймають свою навчальну діяльність як спосіб життя, набувають особливого бачення навколишнього світу, здійснюють його специфічну категоризацію, виявляють індивідуальне ставлення до ряду об'єктів, а іноді – й притаманні лише їм перцептивні властивості, оптимізують та скеровують власну взаємодію з цими об'єктами.

Однак для того, щоб зробити висновки щодо більш глибоких шарів образу світу, щодо його структури, яка створюється у перекладача в процесі виконання ним перекладацької діяльності, слід проаналізувати поняття, яке тою чи іншою мірою визначало б емоційно-потребнісний рівень ставлення фахівця до світу. Таким поняттям є поняття сенсу. Також слід взяти до уваги досить важливі характеристики синхронного перекладу, який, зі свого боку, є одним з найбільш важких видів перекладацької діяльності, а, з іншого боку, саме в його процесі постають найбільшою мірою значущими такі феномени, як «образ світу фахівця», «ментальна модель світу», які фасилітуватимуть сам по собі процес перекладацької діяльності, визначатимуть його успішність тощо.

У вітчизняній психології традиційно виокремлюють дві позиції щодо експериментального вивчення сенсу. Одна позиція представлена в роботах В.Ф. Петренко [7], за якою, якщо обрати спочатку особистісно значущі для суб'єкта об'єкти оцінки, описати які неможливо не з огляду на денотативні, не з урахуванням